

JAROMÍR KRŠKO
SHIRLEY LAZAROVÁ
Univerzita Mateja Bela
Banská Bystrica
jkrsko@gmail.com

DOI: <http://dx.doi.org/10.17651/ONOMAST.61.1.12>
Onomastica LXI/1, 2017
PL ISSN 0078-4648

ONYMICKÉ PROCESY TVORENIA SKALOLEZECKÝCH CIEST

Kľúčové slová: onomastika, toponymum, motivácia, orohodonymum, skalolezectvo

V úvode príspevku je potrebné vymedziť základný rozdiel medzi horolezectvom a skalolezectvom, pretože často sú obidva termíny chápané ako synonymné. Starším termínom pre horolezectvo bol termín alpinizmus, s ktorým sa spája predovšetkým vznik prvých alpských klubov združujúcich záujemcov o horskú turistiku. Pri horolezectve hovoríme o lezení od istého stupňa obťažnosti v prírodnom skalnom, ľadovom alebo kombinovanom teréne. Horolezectvo má viacero disciplín, medzi ktoré patrí klasický alpinizmus, výškové horolezectvo, skialpinizmus, ľadovcové lezenie, skalolezectvo, pieskovcové lezenie a bouldering (druh lezenia na malých skalných blokoch alebo nízkych skalách bez istenia lanom). Skalolezectvo je teda subdisciplínou horolezectva a dnes je to jedna z najrozšírenejších disciplín horolezectva na svete. Oblasti, v ktorých sa skalolezci pohybujú, sa nazývajú skalky a výška skalných stien môže dosahovať rozmery od niekoľko metrov až do desiatok metrov.

Tomuto špecifickému druhu toponým venoval pozornosť v poľskej toponomastike predovšetkým M. Rutkowski (napr. 1996, 2001), na Slovensku sa analýze skalolezeckých sociálnych toponým venoval predovšetkým J. Bauko z oblasti Súľovských skál — „Mikrooronymá v Súľovských skalách“ (2006), „Motivácia vzniku názvov horolezeckých ciest“ (2007), „Transonymizácia v názvoch horolezeckých ciest“ (2008), „Paralely medzi názvami skál a horolezeckých ciest“ (2009) a v diplomovej práci „Názvy skalolezeckých ciest ako súčasť kultúrno-sociálneho priestoru“ aj S. Lazarová (2015), ktorá analyzovala skalolezecké názvy na zvyšnom území Slovenska. Vďaka týmto prácam máme zachytenú takmer kompletnú databázu názvov slovenských skalolezeckých ciest.

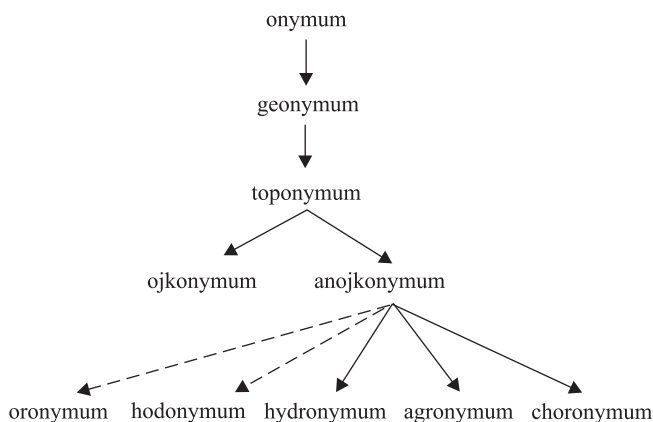
Z onomastického hľadiska sú názvy skalolezeckých ciest zaujímavým druhom propríí, pretože ich tvorba sa vyznačuje dynamikou a originalitou. Názvy skalolezeckých ciest patria do skupiny sociálnych toponým (k tomu bližšie Krško, 2014; 2016), pretože sú známe najmä sociálnej skupine skalolezcov. Heuristickým výskumom sociálnych toponým v societe horolezcov potvrdili

J. Bauko i S. Lazarová všetky atribúty sociálnych toponým — ich uzavretosť v sociálnej skupine, obmedzenú teritoriálnu a časovú platnosť. J. Bauko v jednej zo svojich štúdií konštatuje:

Okruh používateľov názvov horolezeckých ciest je užší. Tieto mikrooronymá žijú hlavne v slovníku horolezcov. Pre nich sú mená dôležité z hľadiska identifikácie a orientácie. Názov cesty sa rýchlo šíri, pretože si ju chce väčšina z nich vyskúšať. Nakoľko sa v oblasti nachádza necelých 500 horolezeckých ciest, väčšiu časť názvov poznajú len miestni horolezci. Najväčší prehľad o menách má správca skál, ktorý eviduje všetky mikrooronymá. Najznámejšími sú cesty, ktoré majú vysoký stupeň obtiažnosti (10) ako *Black Diamond*, *Dio*, *Nový zákon*, *Oáza harmónie*, *Opus dei* (Bauko, 2006, s. 27).

Kým názvy horolezeckých ciest poznajú väčšinou len skalolezci, názvy skál aj miestni obyvatelia, respektíve turisti, návštevníci. Názvy horolezeckých ciest sa používajú v užšom okruhu, v societe horolezcov, a názvy skál v širšom spoločenskom úze. Výnimku tvoria názvy skalných útvarov, ktoré vytvorili horolezci, tie sa používajú najmä v ich societe (2009, s. 10).

J. Bauko venoval pozornosť aj problematike terminologického označenia názvov tohto druhu toponým. V prvých štúdiách pracoval s termínom *mikrooronymum*, ktoré identifikuje časť skaly slúžiacej na horolezecké účely (Bauko, 2006, s. 26). Vychádzal pritom zo širšieho termínu *mikrotoponymum*, ktoré sa však v slovenskej onomastickej terminológii nepresadilo a nepoužíva sa. Terminologické napätie, ktoré vzniklo na začiatku hľadania presného označenia názvov skalolezeckých ciest, vyplývalo z toho, že tieto cesty označujú terénnu líniu vertikálneho objektu — oronyma a zároveň označujú (najčastejšie) horizontálnu terénnu líniu — cestu, čiže hodonymum.

Z nasledujúcej schémy vyplýva, že obidva termíny — oronymum a hodonymum sú hierarchicky na rovnakej úrovni a patria medzi názvy označujúce človekom trvale neobývané priestory, teda anojkonymá. J. Bauko preto spojil

obidva termíny a už v štúdiu v roku 2008 používal termín *orohodonymum*, pričom ho definoval ako „vertikálne línie častí skál, ktoré slúžia na horolezecké účely“ (2008, s. 9).

Nominačný proces, ktorý je zaužívaný v societe horolezcov, popisuje J. Bauko takto: „Po úspešnom prvovýstupe pomenuje autor cestu vlastným menom. Napíše ju na skalu spolu s obtiažnosťou cesty, ktorá je vyjadrená v číslach 1–11+ (znamienko +, – poukazuje na ťažší, respektíve ľahší stupeň obtiažnosti), a to je signál pre ostatných horolezcov, že cesta už bola prelezená. Výber mena je ľubovoľný, treba sa však vyhýbať homonymným názvom, ktoré by znemožňovali presnú identifikáciu a lokalizáciu cesty. Existujúci systém názvov ovplyvňuje výber a tvorenie nových pomenovaní“ (2006, s. 27). Označenie obtiažnosti horolezeckého terénu má pre horolezcov veľký význam predovšetkým z hľadiska bezpečnosti, spôsobu lezenia, odhadnutia vlastných síl i výberu lezeckého materiálu.

Hodnotenie obtiažnosti skalolezeckých ciest bolo na počiatku skalolezectva nejednotné, preto vzniklo mnoho národných klasifikačných systémov a hodnotiacich stupníc. Odlišné stupnice používali americké, francúzske, britské, saské, austrálske a ďalšie národné horolezecké organizácie. Popri národných stupniciach sa preto vytvorila aj jednotná medzinárodná stupnica platná pre všetky krajiny, ktorú vypracovala Medzinárodná horolezecká organizácia UIAA (Union Internationale des Associations d'Alpinisme).

Keďže ide o fyzicky náročný šport, medzi najväčšie motivačné príznaky v nominačnom procese orohodonym patria emócie prvolezca — pomenovateľa cesty. Vznik pomenovaní podľa emócií prináša zo slovtvorného hľadiska veľmi pestrú škálu výrazov. Podobu orohodonym ovplyvňuje subjektívny proces prežívania situácií počas výstupu — skalolezec, ktorý je výkonnostne vysoko (napr. zvláda obtiažnosť skál so stupňom 9), bude mať pri zdolávaní skaly s obtiažnosťou 7 iné pocity, ako skalolezec s výkonnostným stupňom 5. Pre prvého lezca to nebude až taký náročný výstup, zatiaľ čo pre druhého lezca to môže byť neprekonateľná prekážka. Tieto faktory výrazne ovplyvňujú výslednú podobu orohodonym — napr.: *Sandálová* (veľmi ľahká cesta s náročnosťou III, ktorú je možné preliezť aj v sandáloch); *Naboso* (cesta s náročnosťou IV–, pri ktorej lezec nepotrebuje špeciálnu obuv — tzv. lezečky); *Rozcvička* (cesta s náročnosťou VI–), v porovnaní s názvami *Čert nikdy nespí* (cesta s náročnosťou IX), *Nedel'né poltenie mozgov* (náročnosť IV+), *Šťastní blázni* (VIII–), *Fatamorgána* (VIII+), *Proklamácia podvedomia* (VIII+). Preto niektoré názvy nesú v sebe pozitívne vlastnosti, pri ťažkostiach spojených s lezením vznikajú názvy s negatívnym významom. Pri emotívne pomenovaných cestách sa do úvahy berie aj následnosť a prepojenosť krokov, celkový charakter línie (v niektorých prípadoch sú cesty robené nelogicky a nasilu).

Medzi názvami, ktoré boli motivované emóciami skalolezcov, môžeme z formálneho hľadiska nájsť jedno a viacsovné pomenovania, vety alebo prirovnania, rečnícke otázky... V týchto názvoch sa často nachádzajú slová alebo vety, ktoré adresovali skalolezcovi jeho kolegovia počas výstupu, slová, ktorými ho povzbudzovali. Emócie sa v skalolezeckej skupine spájajú s výškou tzv. morálu, t. j. psychickým odhodlaním prvolezca zdolať ťažkosti, teda s mierou odvahy riskovať zranenie alebo život. Ďalším faktorom, ktorý ovplyvňuje emócie počas lezenia, je psychika lezca, schopnosť prekonať strach a častokrát samého seba. Myšlienkové pochody sú počas prvovýstupu alebo lezenia z pozície prvolezca „generátorom náhodných slov“, aby pomohli lezcovi vyrovnať sa so strachom a stresom. Ojedinelé nie sú ani pejoratívne výrazy. Emócie sa preto v názvoch ciest objavujú v každej skalolezeckej oblasti a v každom jazyku. Významným faktorom v emotívne motivovaných orohodonymách je stupeň náročnosti skaly a zdlanie tzv. magickej sedmičky, teda zdlanie cesty so stupňom obťažnosti VII. Preto je dôležité pri uvádzaní príkladov emotívne motivovaných orohodoným uviesť pri názve aj stupeň obťažnosti. V oblasti Kaľamárky pri Detve sú orohodonymá: *Ešte teplá* VI+; *Na sekeru nedávajú* VII; *Nebeská* V+, A0; *Čert nikdy nespí* IX; *Mikešova morálovka* VI+; *Pôvabná* IV; *Zelené srandy* VI+; *Očistná nepretržitost'* V-; *Logický defekt* VII+; *Ples upírov* VII-; *Lego* VIII/VIII+; *Prijemné prekvapenie* VII; *Kosa* V-; *Total Kosa* IV+; *Variant útok ovadov* VI-; *Búrková hrazda* V+; *Druhý dych* VII-; *Tretí dych* VII+; *Výletná* V+; *Zelený koberec* V-; *Packa* VII+; *Ženská odvaha* V/V+; *Upečený pes* VIII-; *Pekná hrana* IV+; *Komín závratov* IV-; *Medzi rečou* V; *Mrzí ma to* V; *Lustrácia* V+; *Tesne vedľa* V+; *Nedeľné poltenie mozgov* IV+; *Neuč vtáka lietat'* VIII-; *Grillovacía cesta* V; *Infekcia* VI-; *Bože ako hlboko som klesol* III; *Absencia* IV; *Oriešok* VI+/VII-. Zaujímavé názvy sú aj v oblasti Súľova: *Lovecká prechádzka* V+; *Slnečné regé* VI+; *Pracovná cesta* V; *Biela veľryba* V+; *Japonské krimi* VI; *VooDoo* VII+; *Bláznivý projekt* IX-; *Ufo* IX-; *Vertikálna prechádzka* VI+; *S nožom v zuboch* VI-; *Ručkovacia* V; *SOS* VII; *Zahlinené okuliare* V-; *Pod dozorom* VII-; *Hop alebo trop* VII+; *Laguna* IX; *Dzivočina* VIII+; *Cikcak* V-; *Rodeo* VIII+; *Žltá mašľa* VII-; *Disko* VIII; *Po paprčiac* VII; *Domino* VIII; *Onanovanie* V; *Bud', alebo* V; *Stok* IX; *Vrásky starého otca* V; *Eniky-beniky* VIII+; *Oáza harmónie* X-; *Odpočívaj v pokoji* V; *Uf, uf!* VI-; *Hlupák váha* VI+; *Pozdravujem Vás* VI; *Vydržat'* VI-. V oblasti Belej sú názvy: *Sex, drogy a terchovská muzika* IV; *Borovicové blues* IV; *Pišťucha* IV; *Hasičský útok* IV; *Zebrička* VIII; *Zrkadlo strachu* VIII/VIII+; *Lahôdka* VI+; *Darebáctvo sa podarilo* X+; *Pasca na myši* VII+; *Védict* VII+/VIII-; *Ten Zachovajte paniku* VIII-; *Meniskus* VIII-; *Kutáč* VIII-; *Škola hrou* III.

Špecifickým druhom orohodoným sú názvy, ku ktorým sa viaže tzv. motivačný príbeh, ktorý uvádza špecifickú situáciu alebo príhodu, na základe ktorej vzniklo proprium niektorých ciest. Tento druh orohodoným sa z tohto hľadiska prelína

s iným druhom sociálnych antroponým — prezývkovými obyvateľskými menami. Väčšina orohodoným, ku ktorým sa viaže motivačný príbeh sa v skalolezeckých zoznamoch a literatúre uvádza bez tohto motivačného príbehu, ktorý sa však uchováva v sociálnej skupine skalolezcov ústnym podaním. Niektoré cesty sú totiž známe najmä vďaka motivačnému príbehu. Orohodonymá tohto druhu vznikajú najmä pri pomenúvaní ciest s vyšším stupňom obťažnosti. Keďže sa motivačný príbeh nezaznamenáva písomne, ale uchováva sa len ústnym podaním, získať ho môžeme len heuristickým výskumom v skupine skalolezcov. Orohodonymum *Šalamún* vzniklo na základe citu J. Ziga pre novú líniu, ktorý veľmi citlivo a presne vytýčil odspodu medzi ďalšími cestami novú. Cesta *A je to!* dlho odolávala úspešnému prvovýstupu autorov. Podnikli veľa pokusov, nakoniec sa to podarilo preliezť J. Zigovi a iný lezec zakričal: „A je to!“ Názov *Vlašský orech* vznikol, pretože v ceste sa nachádza platnička s jedinou dierkou, v ktorej po vložení prstov našiel prvovýstupca vlašský orech. *Kalenie ocele* je cesta, ktorú urobil J. Hreus. Jeho strýko pracoval v tom čase v Martinských strojárňach a vyrobil mu skobu, ktorú nechal zatlčenú v ceste; pri preleze cesty *Partizánska* našli v ceste zásobník z obdobia SNP. Zaujímavý motivačný príbeh má názov *Emeritný miništrant*: „cesta, ktorú sme robili s kamarátom. Počas lezenia sa mi priznal, že bol ako malý miništrantom, ale je to jeho temná minulosť, pretože to bolo také všelijaké. Občas vzal kňazovi zo zvončeka peniaze. A túto jeho temnú minulosť veľa ľudí nepozná“.

Napriek tomu, že aj nominačné procesy orohodoným podliehajú určitým „módnym“ trendom, tvorba klasických názvov nezanikla. Aj dnes nájdeme v niektorých orohodonymách názvy, ktoré boli motivované charakteristikou skaly. Informačná hodnota takýchto orohodoným je dôležitá predovšetkým pre skalolezcov. Ide o názvy, ktoré označujú charakter lezenia a vychádzajú predovšetkým z apelatívneho komunikačného registra skalolezcov — napr.: *špára, komín, traverz* a pod., ktoré sa proprializovali na orohodonymá: *Špára, Komín, Traverz*.

Okrem technickej obťažnosti medzi dôležité motivačné faktory orohodoným patrí technika lezenia, typy používaných skalolezeckých úchyto, technické vybavenie použité pri výstupe a pod. Dôležitým motivantom orohodoným s vysokou informačnou hodnotou je druh a kvalita lezených skál. Povrch skaly zohráva zásadnú úlohu pri preliezaní, štruktúra skaly predstavuje odlišné taktiky a spôsoby lezenia, polohu a druhy chytov a stupov, rozličné spôsoby istenia. Pri opisných orohodonymách je doplňujúcou informáciou aj obťažnosť lezenia. V oblasti Paština Závada sa nachádza cesta s názvom *Ementál*, pretože toto orohodonymum opisuje techniku lezenia tzv. dierok. V oblasti Belá sú názvy

¹ Komunikačnému registru v slovenskej jazykovede venuje pozornosť predovšetkým D. Slančová (pozri napr. Slančová, D.–Slančová, T., 2014), ale aj A. Gálisová (2002) a iní. V proprálnej sfére sa komunikačnému registru venuje predovšetkým J. Krško.

ako: *Kút nad ohniskom; Maturantská špára; Kút objaviteľov*. V Súľove sa nachádzajú cesty *Komín; Dvojšpára* (v ceste sa nachádzajú dve škáry); *Vytlačajúci kút* (pri lezení skala akoby vytlača skalolezca von od steny); *Rozporom; Kútová špára; Diagonálna špára; Komínom; Široká špára; Vaničky* (chyty skalolezca pripomínajú tvar malých vaničiek). V oblasti Kaľamárka pri Detve sa nachádza najvyšší počet orohodonym pomenovaných podľa charakteru lezenia, napr.: *Kút so škárou; Hrana so škárou; Oblou škárou; Septembrová škára; Pekelná škára; Zimná škára; Lomenou škárou; Škára 1; Škára 2; Škára 3; Lavý komín; Sokolík; Pretekársky previs; Lučko sokolík; Pravý komín za čiernou vežou; Komín pri žltozelenej stene; Škára so stromom; Žabkova škára; Stenou cez dva previsy; Zelená škára; Otcovská škára; Komín závratov; Škára, Slučková škára; Kútová škára; Tatranská škára; Škára vpravo od strechy; Škára s previsom; Špinavý komín; Zlomená škára; Komín; Komín nad ohniskom* atď.

Viaceré orohodonymá obsahujú antroponymá. Motiváciou takýchto názvov bolo zviditeľnenie samotného prvolezca, ktorého meno je súčasťou orohodonyma. Vyskytujú sa však aj názvy obsahujúce dedikačné antroponymá — môže ísť o mená iných osôb, ktorým pomenovateľ cesty vzdal hold a nazval skalolezeckú cestu podľa týchto osôb. V takýchto názvoch s často objavujú mená manželiek, priateľiek, detí. Niektoré názvy obsahujú mená mytologických, rozprávkových bytostí, mená filmových hrdinov a pod. V názvoch ciest sa vyskytujú aj mená priateľov skalolezcov, ktorí tragicky zahynuli pri výstupoch. Oronymá obsahujúce antroponymá boli najčastejšie utvorené onymickou deriváciou s využitím posesívnych prípon. Niektoré orohodonymá však vznikli transonymizáciou. Napríklad v oblasti Súľovských škál sa nachádzajú cesty ako: *Marco Polo; Penelopa; Zuzi; Lancelot; Cháron; Yogi; Evička; Monča; Miluška; Roxana; Kremienok; Chocholúšik; Nostradamus; Ezechiel; Erika; Šípková Ruženka; Rebeka; Kristínka; Snehulienka; Lubka; Dominika*. V skalolezeckej oblasti Pajštún neďaleko Bratislavy sa v sprievodcovi uvádza niekoľko názvov z tejto kategórie, napr.: *Dieškova previerka* (prvovýstup I. Dieška); *Marekovo brucho; Marekov pilier; Hrmova platnička; Mockov kút* (prvovýstup J. Mocko); *Psoťkova platnička; Psoťkov pilier* (prvovýstupy J. Psoťka); *Demjánova* (prvovýstup Z. Demján). Neďaleko Žiliny, v smere na Rajec, sa nachádza ďalšia významná skalolezecká lokalita Porúbka. Aj v tejto oblasti ovplyvnili mená názvy niektorých ciest ako napr.: *Pre Natáľku; Romanov plač* (keď J. Svrček liezol cestu, jeho malý syn Roman plakal pod skalami v koči); *Ježko Jožko; Zuzana; Peter a Pavol; Vzpomínka na Jenu a Radka; Vojtova; Olinova* (prvovýstup P. Oleš, ktorého prezývajú Olino); *Belicova* (prvovýstup A. Belica); *Cesta pre Martinu*. V oblasti Blatnice sa nachádzajú cesty s pomenovaniami ako: *Jožov sen; Ferdo Mravec; Lisa; Hilda*. Haliny sú z hľadiska lezeckej činnosti bez obmedzenia a nájdeme tu cestu s názvom *Báľentova cesta* (cestu vytvoril Báľenta a spolulezci). Oblasť

Sokol má v sprievodcovi skál zaznamenané cesty ako: *Hriňova cesta* (prvovýstupca J. Hriň–J. Žák); *Milanova cesta*. Na Tupej skale medzi Dolným Kubínom a Ružomberkom sa nachádzajú cesty ako: *Patrik*; *Matko*; *Miško*; *Cyrano*; *Bobo*; *Dušanova*. Oblasť Machnatô má cesty ako: *Papova*; *Mária Magdaléna*; *Pre Danka*; *Pre Bahna*; *Paľov variant*; *Dzuroškova*; *Fedorova špára*. V oblasti Beckov sa nachádzajú cesty: *Alena*; *Marekova*; *Ondrejov kút*; *Spomienka na Vaskovcov*; *Olina*. Skalka pri Trenčíne má niekoľko orohodným s rovnakým motivačným prvkom, napr.: *Jožova*; *Belica* (vyliezli Belica–Dieška). Oblasť Kamenné vráta neďaleko Trenčianskych Teplíc ponúka po dosiahnutí vrcholu nádherné výhľady a nájdeme tu cesty ako: *Pre Elišku*; *Pre Ivanku*; *Marošova*; *Bačove zúfalstvo* (prvovýstup Bača); *Cesta pre Janu*; *Cesta pre Braňa*; *Cesta pre Lenu*. Oblasť Predhorie má názvy ciest ako *Cassin*; *Bonnatti*; *Comici*; (podľa mien svetových horolezcov), *Barborkin úsmev*; *Cháron*; *Perzefóna*; *Hádes*; *Tartaros*; *Héra*; *Ambrózia*; *Hestia*; *Deméter*; *Lady Di*; *Majster N*; *Mišova*. Podobné názvy uvádza aj J. Bauko vo svojich štúdiách, npr.: *Brunhilda*, *Cesta pre Janu*, *Dominika*, *Ďurov krst*, *Janova*, *Kristínka*, *Lubka*, *Mirove prebudenie*, *Na pamiatku Braňovi*, *Zuzi* (Bauko, 2006, s. 30).

Viacere orohodonymá boli motivované časom prvovýstupu a obsahujú obdobie alebo konkrétne dátumy, kedy bola cesta vylezená. Názvy s takýmto motivačným prvkom nájdeme vo viacerých slovenských skalolezeckých oblastiach. Nie vždy sa však zhodujú dátumy prvovýstupu s názvom cesty. V skalolezeckých sprievodcoch sa uvádzajú prevažne len roky prvovýstupu. V starších sprievodcoch ale nájdeme pri niektorých cestách aj konkrétny dátum, čo potvrdzuje opodstatnenie vzniku orohodonyma. Výskyt pomenovaní s takýmto motivačným prvkom sú skôr výnimočné. V oblasti Devínske bralo sa nachádza *Prvomájová cesta* (prvovýstup 1. mája 1966), v oblasti Medených Hámrov *Aprílová platňa* (prvovýstup 15. apríla 1973), v oblasti Jelenec cesta *Aprílový žart*, v oblasti Harmanec sa nachádza *Novembrová*, cestu s rovnakým názvom nájdeme aj v oblasti Dreveník. Zásadou však je, že v danej skalolezeckej oblasti sa vyskytuje len jeden názov pre označenie jednej cesty. Nevznikajú tu teda mikroštruktúrne vzťahy — onymická synonymia, či onymická polysémia a homonymia (k onymickým mikroštruktúrnym javom pozri Krško, 2014, s. 28–44, alebo 2002). Vo Veľkej Fatre sa nachádza *Cesta 9. mája* (prvovýstup 9. mája 1960); v oblasti Zadné Haliny *Marcová cesta* (prvovýstup 24. marca 1968); na Pajštúne je *Decembrová*, v Prečine nachádzame názvy *Jeseň 1991*, *Jeseň 1989*. Výnimkou je oblasť Sitno, kde sa nachádzajú dve cesty súvisiace s dátumom: *Májová cesta I*; *Májová cesta II*. Tomášovský výhľad je oblasťou, kde sa vyskytuje viac ako jedna cesta súvisiaca s dátumom: *Októbrový traverz* (prvovýstup október 1963); *Májová cesta* (prvovýstup 26. mája 1974); *Októbrový previs*. V Manínskej úžine sa okrem *Májovej cesty*; *Jesennej cesty*; *Októbrovej cesty* nachádza aj *Dušíčková cesta* (prvovýstup

sa uskutočnil na Sviatok všetkých Svätých a po dolezení závan vetra privial vôňu z cintorína v Záskalí). V Kostoleckej úžine sa nachádzajú cesty *Vel'konočný pilier a Štedrovečerná*, v Hrádku cesty: *Dušičky; Májová*. Vo Vápenke neďaleko obce Zuberec sa nachádzajú cesty ako: *Vel'konočná; Jarné prebudenie*.

Niekoľko slovenských orohodoným bolo motivovaných názvami iných zahraničných toponým (prevažne oroným, ale ako motivanty sme zaznamenali aj choronymá, ojkonymá a hydronymá) — v oblasti Beckova sa nachádzajú cesty s názvom *Marmolada* (najvyšší vrch talianskych Dolomitov) a *Amazónia, boj o život planéty; Kančendžunga* (osemtisícovka v Tibete), na Kamenných vrátach *Komín Paríž–Dakar*, v oblasti Manínskej úžiny napr. *Mexiko; Verdonská dierka* (cesta sa nachádza v sektore Verdonský múr a Verdon je známa lezecká oblasť na juhu Francúzska); *Bajkal*, v oblasti Prečina sa nachádzajú orohodonýmá *Volá Londýn; Južná Kalifornia; Florida; Severné Írsko; Italia; Mongolia*. V Súľove sa nachádzajú cesty ako *Styx* (rieka mŕtvych); *Chicago; Olymp* (vrch, na ktorom sídlili grécki bohovia); *Sibír; Azia; Everest* (najvyššia hora sveta); *Niagara; Kamčatka; Havaj; Tahiti; Bermudy*. V Porúbke sa nachádza napr.: *Šiša Pangma* (osemtisícovka v Tibete) a *El Capitan* (názov vrchu a cesty v Yosemitech). Na Tupej skale sa nachádza cesta *Yosemite* (názov slávnej americkej lezeckej oblasti), v oblasti Dreveník *Europa*, na Tomášovskom výhľade cesta *Patagónia* (lezecká oblasť); *Los Angeles*. V skalolezeckej oblasti Jakub nájdeme cesty nazvané *Sahara* a *Kartágo*.

Ďalšiu skupinu orohodoným tvoria názvy, ktoré boli ovplyvnené cudzími jazykmi — buď priamo cudzími termínmi viažucimi sa k horolezectvu, alebo bežnými slovami z angličtiny, španielčiny, francúzštiny, ale aj z latinčiny, taliančiny, ruštiny atď. Horolezecký termín *direttissima* je prevzatý z taliančiny a označuje priamy smer. Horolezci alebo skalolezci takto označujú cestu vedúcu od nástupu priamo na vrchol. Apelatívum *direttissima* nachádzame v orohodonýmách: *Direttissima prednej steny, Direttissima Lietačky; Direttissima ľavých platní, Direttissima na Žabieho kráľa, Direttissima severnej steny*; v oblasti Dreveník sú to *Direttissima* a *Hyperdirettissima*. V názvoch ovplyvnených cudzími jazykmi môžeme nájsť jednotlivé slová, slovné spojenia, ustálené spojenia, názvy filmov, hudobných skupín a pod. V oblasti Súľov sú to názvy *May Day; Double fantasie; Intermezzo; Yellow jearys; Opus Dei; Hombré; Superchannel; Kiss me; Runway; Rest; Mea culpa; Feux pas; Climbing for all; New age; West side story* a ďalšie, v oblasti Porúbky sú názvy *Let it be; Rock faun; Best of you; Top rope*, v oblasti Tupej skaly boli niektoré orohodonýmá ovplyvnené aj ruským, talianskym a latinským jazykom: *Blagorodie; In memore; Libero; Doňa Maja; Doňa Rosa; Apendix; Urrá Andrew; Prima balerina; Let's glory; Ave Cesar; Hey Joe*, v oblasti Predhoria nájdeme okrem svetových jazykov aj vplyv českého jazyka, napr.: *Beruško zaspívej aneb part'ácka; Co toto je*.

V rámci slovenských orohodónym môžeme nájsť aj názvy motivované tvarom skaly, prípadne tvarom skaly vyjadreným metaforicky: *Strom* (cesta prechádza okolo stromu); *Trpaslík*; *Rebrom pravej veže*; *Cez strom*; *Komín za bukum*; *Skalné okno*; *Jaskynky*; *Ihla*; *Ypsilon*; *Jaskynka s previsom*; *Platnička*; *Trojuhelníková previs*; *Jánošíkova posteľ*; *Mnich*; *Ťava*, *Oltár*; *Organ*, *Balkón zľava*; *Balkón cez previs*; *Balkón sprava*; *Klavír*; *Kniha* atď.

Zaujímavú skupinu orohodónym tvoria názvy, ktoré motivicky súvisia s názvom prvej skalolezeckej cesty v ich blízkosti. V oblasti Paštinej Závady sú názvy: *Šup s ňou do rozpálenej pece*; *Strigónsky sviatok*; *Ježibaba*; *Perníková chalúpka*; *Na jahody*; *Kde bolo tam bolo*. V tomto prípade ide o názvy ciest motivované tematikou rozprávok. Orohodonymum *Emental* (pomenovanie vzniklo na základe charakteru povrchu skaly s malými dierkami) motivovalo názvy: *Oštiepok*; *Parmazán*; *Hermelín*; *Korbáčik*. J. Bauko v oblasti Súľova zistil názov skaly *Harfa*, ktorá motivovala orohodonymá *Lavá struna*; *Prostredná struna*; *Pravá struna*, skala *Sokolíky* s cestami *Lavý sokolík*; *Prostredný sokolík*; *Pravý sokolík*, skala *Pyramída* motivovala názvy ciest *Pyramída*; *Faraón*; *Egyptan Sinue* atď. (2009, s. 12).

Viacere orohodonymá boli motivované asociáciami po prvovýstupe. Odráža sa v nich slovná hra, humor, názvy pripomínajú výroky z filmov, frazeologizmy, porekadlá, názvy hudobných skladieb, kapiel, filmov. V oblasti Beckova sa nachádzajú skalolezecké cesty: *Gladiátor* (názov filmu); *Sex je náš* (názov skladby kapely Lucie); v oblasti Kamenné vráta sú orohodonymá *Pre Elišku* (známa klavírna skladba); *Exempo Hexempo krumpoplex* (asociácia k filmu „Dívka na košťeti“); *Po schodoch* (skladba od R. Müllera); *Opica*, *Škorica* (rozprávková postava); v oblasti Predhorie sú cesty *Malý princ* (dielo A. de Saint-Exupéryho); *Kristove roky* (asociácia s číslom 33); *Tri oriešky pre Popelku* (rozprávka); *Zub času* (niečo je už staré); *Egyptan Sinue* (dielo Mika Waltariho); *Aj múdry schybi* (názov televíznej relácie); *Bludný Holanďan* (názov lode); *Cupi lupy* (slovné spojenie z rozprávky — „cupi lupy do chalupy“); *Leví kráľ* (rozprávka Walta Disneyho); *Tuhý korienok* (frazologizmus vo význame nie je ľahké ho zložiť).

Z formálneho hľadiska môžeme orohodonymá rozčleniť na jednočlenné názvy — *Bufet*, *Extáza*, *Gorila*, *Neistá*, *Perfektná*, dvojčlenné — *Špára generácií*, *Ovocie* — *zelenina*, *Vôňa ihličia*, *Bytčiansky ležiak*, *Krížová výprava*, viacčlenné — *Cesta svedkov liehovových*, *Hrana pivného mozoľa*, *Hra s rovnováhou*, *Už len 22 dní*, *Nebo nikdy nespadne*, *Len sa nezabi*, *sváko* (Bauko, 2006, s. 31).

Orohodonymá predstavujú veľmi zaujímavú a špecifickú skupinu sociálnych toponým. Ich výskum je náročný, pretože je viazaný na úzku skupinu skalolezcov. Napriek tomu by mala toponomastika venovať pozornosť aj týmto názvom.

LITERATÚRA

- Bauko, J. (2006). Mikrooronymá v Súľovských skalách. In: M. Šimková, K. Gajdošová (red.), *Varia XIII. Zborník materiálov z XIII. kolokvia mladých jazykovedcov (Modra–Piesok 3.–5. 12. 2003)*. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, s. 26–33.
- Bauko, J. (2007). Motivácia vzniku názvov horolezeckých ciest. In: M. Považaj, P. Žigo (red.), *Súradnice súčasnej onomastiky. Zborník materiálov zo 16. slovenskej onomastickej konferencie*. Bratislava: Veda, s. 190–203.
- Bauko, J. (2008). Transonymizácia v názvoch horolezeckých ciest, *Acta onomastica*, IL, s. 42–49.
- Bauko, J. (2009). Paralely medzi názvami skál a horolezeckých ciest. In: M. Ološtiak, M. Ivanová, L. Gianitsová-Ološtiaková (red.), *Varia XVIII. Zborník plných príspevkov z XVIII. kolokvia mladých jazykovedcov (Prešov–Kokošovce–Sigord 3.–5. 12. 2008)*. Bratislava–Prešov: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV–Prešovská univerzita v Prešove, s. 9–14.
- Gálisová, A. (2002). K sociolektom vybraných alternatívnych a marginálnych kultúr. *Jazykovedný časopis*, 53, s. 97–110.
- Krško, J. (2002). Mikroštruktúrne vzťahy v onymii. *Slovenská reč*, 67, s. 142–152.
- Krško, J. (2014). Úvod do toponomastiky. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici — Belianum.
- Krško, J. (2016). Všeobecnelingvistické aspekty onymie. (Z problematiky onymického komunikačného registra). Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici — Belianum.
- Lazarová, S. (2015). Názvy skalolezeckých ciest ako súčasť kultúrno-sociálneho prostredia. [Diplomová práca. Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, rukopis].
- Rutkowski, M. (1996). Nazwy dróg wspinaczkowych jako kategoria onomastyczna. *Onomastica*, XLI, s. 41–50.
- Rutkowski, M. (2001). Mikrotoponimia przestrzeni wspinaczkowej. Studium socjoonomastyczne. Olsztyn: Wyd. UWM.
- Slančová, D.–Slančová, T. (2014). Reč pohybu, autority a súdržnosti. Pragmatická analýza trénerského komunikačného registra v komunikácii s hráčmi kolektívnych loptových hier staršieho školského veku. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity.

SUMMARY

ONYMIC PROCESSES IN THE FORMATION OF ROCK CLIMBING ROUTES

This paper presents the research and analysis of rock climbing routes in Slovakia. It is concerned with a specific set of proper names which are known and used among rock climbers. In the Slovak onomastics J. Bauko has predominantly researched such proper names. Rock climbing has its own rules, morals, and ethics. The aim of the paper is to analyse proper names of rock climbing routes and to analyse the onymic processes used in the formation of these names. Proper names of rock climbing routes represent a specific set of names which reflect culture, language, and the social situation. In the paper, we present an overview of the names of rock climbing routes in Slovakia and a division of the names according to the type of motivation.

Key words: onomastics, toponym, motivation, orohodonym, rock climbing